

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-466/2021. számú ügyben

a Csákánydoroszlói Fogyatékosok Otthona működésével kapcsolatban

Előadó: dr. Kozicz Ágnes

Érintett szervek:

- Vas Megyei Szakosított Otthon Csákánydoroszlói Telephelye
- Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Vas Megyei Kirendeltsége
- Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület Nyugat-Magyarországi Regionális Központ

2021.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB 466/2021. számú ügyben**

1. Az eljárás megindítása, előzmények

Jelzés érkezett hozzám a *Vas Megyei Szakosított Otthon Csákánydoroszlói Telephelye* (9919 Csákánydoroszló, Fő u. 11., a továbbiakban: Intézmény) működésével kapcsolatban.

A jelzéstevő beadványában az Intézmény átfogó vizsgálatát kérte, kiemelt figyelemmel az osztályvezető ápolóknak a szakmai munkatársakkal, valamint az ellátott fogyatékkal élő személyekkel való bánásmódjára.

Tekintettel arra, hogy a feladat- és hatáskörömet szabályozó 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 1. § (3) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény (a továbbiakban: CRPD) végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére, a panaszbeadvány nyomán az Ajbt. 20. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam.

A vizsgálat eredményes befejezése érdekében az Ajbt. 21. § (1) bekezdése alapján tájékoztatást kértem az Intézmény vezetőjétől, a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: SZGYF) Vas Megyei Kirendeltségének (a továbbiakban: Kirendeltség) igazgatójától, a Vas Megyei Kormányhivatal Körmenyi Járási Hivatalának hivatalvezetőjétől (a továbbiakban: Járási Hivatal), valamint az Integrált Jogvédelmi Szolgálat (a továbbiakban: IJSZ) illetékes ellátott jogi képviselőjétől.

2. Érintett alkotmányos jogok és alapelvek

- *A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangja* [Alaptörvény Q) cikk (2)-(3) bekezdés „Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.”];
- *Az emberi méltósághoz való jog* [Alaptörvény II. cikk] „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”];
- *Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdításának elve* [Alaptörvény XV. cikk (1)-(2)-(5) bekezdés „A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékkal, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

- *A fogyatékossgal élő személyek kiemelt védelme* [Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés] „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”

3. Alkalmazott jogszabályok

- A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény (Magyarországon kihirdette a 2007. évi XCII. törvény; a továbbiakban: CRPD)
- A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés (Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejű rendelet)
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.)
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szocvtv.)
- Az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet (a továbbiakban: OTÉK)
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet (a továbbiakban: SzCsM rendelet)
- A személyes gondoskodást végző személyek továbbképzéséről és a szociális szakvizsgáról szóló 9/2000. (VIII. 4.) SzCsM rendeletben
- Az Országos Fogyatékossgügyi Programról (2015-2025.) szóló 15/2015. (IV. 7.) OGY határozat (a továbbiakban: OFP)
- Az Országos Fogyatékossgügyi Program végrehajtásának 2022. évig tartó Intézkedési Tervéről 1187/2020. (IV. 28.) Korm. határozat (a továbbiakban: Intézkedési Terv)
- A fogyatékossgal élő személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló 2019-2036. évekre vonatkozó hosszú távú koncepcióról szóló 1295/2019. (V. 27.) Korm. határozat (a továbbiakban: Kiváltási Koncepció)

4. A megállapított tényállás

Az Intézmény átfogó vizsgálata keretében a megkeresett szervekhez intézett kérdéseimre adott válaszukat az alábbiakban részletezem.

4.1. Az Intézmény vezetőjének válasza

4.1.1. Mennyi az engedélyezett férőhely az Intézményben, illetve a betöltött hely? Miként oszlik meg az ellátottak száma nem, fogyatékossg típusa és korcsoport szerint? Rendelkezik-e az Intézmény várólistával, és azon miként oszlik meg a várakozók száma nem, fogyatékossg típusa és korcsoport szerint?

Az Intézményben 255 fő az engedélyezett férőhelyszám, a válaszadás idején a betöltött férőhely 207 volt. Az ellátott személyek száma nem, fogyatékossg típusa és korcsoport alapján a következők szerint oszlik meg: 100 fő nő, 107 fő férfi, amelyből értelmi fogyatékossgal 115 fő, értelmi és halmozott fogyatékossgal 92 fő él. Az értelmi

fogyatékoság mértéke szerint enyhe értelmi fogyatékosággal 41 fő, középsúlyos értelmi fogyatékosággal 126 fő, súlyos értelmi fogyatékosággal 40 fő él.

A halmozott fogyatékosággal élő ellátott személyek megoszlása a fogyatékoság típusa szerint:

	Értelmi fogyatékoság		
	Enyhe	Középsúlyos	Súlyos
Beszéd fogyatékoság		18	25
Látássérülés	1	2	
Hallássérülés		5	
Mozgássérülés	4	15	4
Autizmus spektrum zavar		2	3
Látás- és hallássérülés	1		
Beszéd fogyatékoság- és hallássérülés	2		
Beszéd fogyatékoság- és látássérülés			1
Beszéd fogyatékoság- és mozgássérülés		5	3
Beszéd fogyatékoság, mozgás- és látássérülés			1
Összesen:	8	47	37

Az ellátott személyek száma korcsoport szerinti megosztásban: 19-29 éves: 23 fő; 30-39 éves: 32 fő; 40-49 éves: 46 fő; 50-59 éves: 54 fő; 60-69 éves: 28 fő; 70-79 éves: 20 fő; 80 év feletti: 4 fő.

Az Intézmény rendelkezik 11 fős várólistával (5 fő nő és 6 fő férfi), akik közül 6 fő soron kívüli és 5 fő normál várakozó. Közülük értelmi fogyatékosággal 10 fő, 1 fő pedig értelmi és halmozott fogyatékosággal él. A váraközők között 19-29 éves: 2 fő; 30-39 éves: 1 fő; 40-49 éves: 3 fő; 50-59 éves: 2 fő; 60-69 éves: 3 fő.

4.1.2. Az Intézmény lakói közül hány fő és milyen (részlegesen, vagy teljesen korlátozó) gondnokság alatt áll? Mi jellemzi a hivatásos gondnokok és a gondokoltak kapcsolattartását? Egy-egy gondnoknak hány fő gondnokoltja él az Intézményben? Mennyiben jellemző az ellátottak gondnokság alá helyezésének megszüntetése? Melyek az Intézménybe bekerülés, illetve az Intézményből való kikerülés okai? Milyen előírás szerint jár el az Intézmény haláleset esetén?

Az Intézmény lakói közül 204 fő áll gondnokság alatt és 3 fő cselekvőképes. Részlegesen korlátozó gondnokság alatt 58 fő; teljesen korlátozó gondnokság alatt 146 fő áll. A 13 hivatásos gondnok 158 fő ellátott esetében látja el a gondnoki feladatokat. A hivatásos gondnokok közül 6 lelkiismeretesen, a lakókat többször látogatva, kéréseiket figyelembe véve, a személyes találkozásokon felül telefonon és online is kapcsolatot tartva, a lakók érdekeinek szem előtt tartásával látja el feladatát. Egy-egy hivatásos gondnoknak 3-31 fő közötti gondnokoltja él az Intézményben. 46 fő lakó esetében hozzátartozó a gondnok. 2018. év folyamán 1 fő részlegesen korlátozó gondnokság alatt álló lakó kezdeményezte a gondnoksági fok felülvizsgálatát, gondnokságát a bíróság megszüntette. 2019. évben szintén egy fő

részlegesen korlátozó gondnokság alatt álló ellátott személy kezdeményezte a gondnokság alá helyezés megszüntetését, azonban a bíróság részlegesen korlátozó gondnokságát továbbra is fenntartotta.

A lakók túlnyomó többsége a gyermekvédelmi szakellátásból, vagy más bentlakásos intézményből került (került) az Intézménybe. A családból érkező lakók esetében az okok között megtalálható a család ellátó képességének csökkenése, vagy elvesztése, a hozzátartozó megbetegedése, elhalálása, lakhatással kapcsolatos problémák. Az ellátottak közel felének (46 %) van családi háttere, fellelhető hozzátartozója, közülük 60 fővel rendszeresen tartják a kapcsolatot (személyes látogatások, telefonon és levélben történő kapcsolattartás, ünnepekre történő hazalátogatás, csomagküldés). Az Intézmény munkatársai igyekeznek a munkájuk során szoros kapcsolatot kialakítani a hozzátartozókkal, így segítséget nyújtanak a lakóknak családi és baráti kapcsolataik ápolásában, fenntartásában (pl. levélírás, telefonos beszélgetések, e-mailek, lakó-hozzátartozó találkozó szervezése Budapesten).

Az intézményből történő kikerülés okai között az Intézményvezető a következőket jelölte meg:

- a hozzátartozó lakóhelyéhez közelebbi intézmény szolgáltatását veszi igénybe az ellátott személy saját és/vagy a törvényes képviselője kérelmére;
- két fő ellátott az intézményi jogviszony megszüntetését kérte és önálló életet kezdtek párjukkal, miután gondnokság alá helyezésüket a bíróság megszüntette;
- egy fő cselekvőképességében részlegesen korlátozó gondnokság alatt álló ellátott személy szintén a párjával kezdett önálló életet;
- egy fő cselekvőképes ellátott személy pedig szintén önálló életet kezdett.

4.1.3. Milyen rendezési elv alapján történik a szobabeosztás? A lakók megválaszthatják-e a szobatársaikat? Egy-egy szobában/ ápolási részlegen hány fő tartózkodik? Hány m² az egyes szobák/ápolási részlegek mérete? Hány fürdőkád, zuhanyzó, nemenkénti illemhely biztosított az ellátottak számára? Miként alakul az ellátottak fürdetési gyakorlata? Milyen mértékben akadálymentesített az Intézmény? Van-e olyan épületrész, amely felújításra szorul, annak életveszélyes volta vagy a rendeltetésszerű használatot akadályozó állapota miatt?

Az Intézményben, 2 épületben (kastély és magtár), 7 gondozási egységen (osztályon) élnek lakók. A gondozási egységeken élő ellátott személyek száma a következő:

A/1 osztály - kastély emelet: 33 fő férfi ellátott;

A/2 osztály - kastély emelet: 32 fő női ellátott;

B/1 osztály - kastély földszint: 23 fő férfi ellátott;

B/2 osztály - kastély földszint: 20 fő női és 2 fő férfi ellátott;

C osztály - magtár II. emelet: 41 fő női és 1 fő férfi ellátott;

D osztály - magtár I. emelet: 38 fő férfi ellátott;

E osztály - magtár földszint: 10 fő férfi és 7 fő női ellátott.

A gondozási egységeken ellátott lakók száma 17 - 42 fő között változik, az épületek adottságából, az ellátás lehetőségéből és a gondozás speciális igényeiből fakadóan. Élettársi szobát jelenleg 1 pár részére biztosítanak. A szobatársak kiválasztásánál igyekeznek figyelembe venni az életkort, baráti kapcsolatokat, az ellátott személyek kéréseit. Az Intézmény a férőhelyek kialakításával kapcsolatos jogszabályi előírásoknak részben felel meg. A lakószobákban az egy ellátottra legalább hat négyzetméternyi terület a műemlék jelleg

miatt jelenleg a kastély épület 1 lakószobájában nem biztosított, továbbá 3 lakószobában 4 főnél több lakó él.

Az Intézményben a lakószobák megoszlása teljes férőhely kihasználtság esetén a következő: 42 db 2 ágyas szoba; 8 db 3 ágyas szoba; 19 db 4 ágyas szoba; 7 db 5 ágyas szoba; 6 db 6 ágyas szoba. Tíz ellátottra legalább egy fürdőkád vagy zuhanyzó, valamint a nemenkénti illemhely biztosított. A mellékhelyiségek (fürdő, zuhanyzó, wc) akadálymentesítettek. A fürdés/fürdetés napi gyakorisággal történik valamennyi gondozási egységen a heti munkarend szerint. Az úgynevezett „nagyfürdés” osztályonként heti egy alkalommal történik, amely magában foglalja a fürdés mellett a hajmosást, fültisztítást és bőr-körömápolást. A fürdés/fürdetés, mosakodás, fésülködés, borotválás/borotválkozás, intim toalett, fogmosás elvégzése alapvető feladat, amely azon ellátottak esetében, ahol az önellátási képességeik ezt indokolják, annak megfelelő mértékig a műszakban dolgozó ápolóknak és gondozóknak a feladata, folyamatos irányításukkal és támogatásukkal történik.

A személyi higiénés szükségletek kielégítéséhez jó minőségű, modern eszközöket használnak a tájékoztatás szerint. Fokozott figyelmet fordítanak a kéz - és lábápolásra, a testhajlatok tisztántartására, férfiaknál a borotválkozásra és hajvágásra. Lábápolás során felkínálják a lakóknak a pedikűrszolgáltatás igénybevételének lehetőségét.

Az épületek építészeti megoldásai az akadálymentes közlekedést biztosítják. Az Intézményben 2002-től az alábbiak szerint valósultak meg az akadálymentesítési beruházások: bejárati ajtó cseréje, rámpa kialakítása, kerekesszék felvonó és személylift beépítése, vizesblokkok felújítása mozgáskorlátozott személyek számára WC és zuhanyzók kialakításával, fali kapaszkodók szerelése a folyosókra, utánvilágítós piktogramok kihelyezése.

A folyosók szélessége megfelelő, kerekesszékkel való megfordulásra alkalmas. Az épületek akadálymentes megközelítését rehabilitációs tervező által készített tervek alapján valósították meg. Akadálymentes parkolót alakítottak ki, a bejáratokhoz kiépített szegéllyel, taktilis sávval készültek burkolatok. A kastély épület kétszintes, lépcsőn járóval rendelkezik. A magtár épület háromszintes, itt lift működik és rámpa áll rendelkezésre. *Az épületek, helyiségek funkcionális megfelelősége – a felújításra szoruló helyiségek kivételével – optimális, azonban egyre több a felújításra szoruló elem. Olyan épületrész, amely annak életveszélyes volta miatt szorul felújításra, nincs.*

A 2004-ig felújított vizesblokkok amortizálódtak, a burkolat alatti szigetelés átengedi a vizet, ez a szomszédos falak vizesedését okozza. Felújítási terveik között elsőként a kastély épület földszinti vizesblokkjainak felújítása szerepel, amelyre, hatósági engedéllyel, kivitelezői árajánlattal, szerződéstervezettel rendelkeznek, fenntartói engedélyezésre 2020 októberében megküldték.

4.1.4. Él-e olyan ellátott személy az Intézményben, akinek az állapota miatt álláspontjuk szerint indokolt a rácsos ágy, vagy hasonló eszköz használata? Miként biztosított az ellátottak Intézményi orvosi ellátása? Milyen fogamzásgátlási gyakorlatot folytatnak az Intézményben? Rendelkezik-e az Intézmény intimszobával? Mi az intimszoba használatával kapcsolatos eljárásrend? Előfordult-e terhesség, abortusz, sterilizáció az elmúlt években? Élnek-e házaspárok az Intézményben? Számukra biztosított-e a közös szoba?

A válasz szerint az Intézményben nem él olyan ellátott személy, akinek esetében rácsos ágy használata indokolt. Egy fő súlyos értelmi, beszéd és mozgásfogyatékossgal élő ellátott esetében, orvosi igazolás megléte mellett a baleset megelőzése céljából, magasított ágykeret használata szükséges az éjszakai alváshoz, esetlegesen a napközbeni pihenéshez.

Az intézmény biztosítja a rendszeres orvosi felügyeletet, szükség szerint a szakorvosi ellátást és a folyamatos alapellátást. Az intézménnyel megbízási/személyes közreműködésre irányuló szerződéses jogviszonyban álló házi orvos, belgyógyász szakorvos heti öt alkalommal, pszichiáter szakorvos hetente, neurológus szakorvos kéthetente, szülés-nőgyógyász szakorvos havonta, foglalkozás-egészségügyi szakorvos kéthetente rendel az Intézményben. Sürgős esetben bármikor rendelkezésre állnak a fent felsorolt szakorvosok a rendelési időn kívül is.

Egyéb szakorvosi ellátást a Markusovszky Egyetemi Oktatókórház szentgotthárdi, körmendi és szombathelyi rendelőintézetében vesznek igénybe a lakók, ahová ápolói, gondozói kísérettel, többségében intézményi gépjárművel szállítják őket. Betegszállító szolgáltatását abban az esetben veszik igénybe, ha a beteg állapota (pl. fekvő helyzetben történő szállítást igényel) az intézményi gépjárművel történő szállítást nem teszi lehetővé. Betegkísérés kijelölésénél figyelembe veszik, hogy az adott osztály ápolója legyen a kísérő a pontos információ átadás érdekében. Ortopéd járó-beteg szakrendelés évi 4 alkalommal van az Intézményben. Amennyiben a lakóknak kórházi ápolásra van szüksége, az a területileg illetékes Markusovszky Egyetemi Oktatókórházban történik. Kórházba kerülésről a lakó gondnokát, hozzátartozóját minden esetben tájékoztatják.

A fogamzásgátlás az intézménnyel szerződéses jogviszonyban álló szülés-nőgyógyász szakorvos által rendeltetnek megfelelően, orvosi utasításra és rendszeres orvosi ellenőrzés mellett történik. *Intim szobával* az intézmény nem rendelkezik. A privát élettér és intimitás biztosítására törekszenek, a lakószobák nagy része a magtár épületben kétágyas, ebből adódóan, igény esetén a párkapcsolattal rendelkező lakók közös szobában élhetnek. Az elmúlt években négy pár élt közös szobában, közülük három esetében a párkapcsolat megszűnt, így jelenleg egy pár él ezzel a lehetőséggel. Az intézményben terhesség, abortusz, sterilizáció nem fordult elő. Házaspár az Intézményben nem él, párkapcsolattal rendelkező ellátottak részére kétágyas, közös szobát az igényeknek megfelelően tudnak biztosítani.

4.1.5. Valamennyi Intézményben élő fogyatékos személy számára biztosított-e a panasztétel lehetősége? Kihez és milyen módon fordulhatnak az ellátottak panaszaiikkal? Mi a panaszmechanizmus pontos eljárási menete?

A lakók számos fórumon mondhatják el véleményüket, panaszukat, észrevételeiket: *Érdekképviselői Fórum, kéthavonta ülésező Élelmezési Bizottság és Ellátotti Önkormányzat, havi rendszerességű osztályonkénti lakógyűlések, összlakógyűlés, egyéni- és kiscsoportos beszélgetések.* Mindezek lehetőséget adnak a közösséget érintő kérdések, problémák, javaslatok megbeszélésére, valamint az egyéni kérések, panaszok felvetésére és megoldási alternatívák keresésére.

Az ellátottjogi képviselőhöz szintén fordulhatnak panasszal, a havi rendszerességgel tartott fogadóórákon személyesen az Intézményben, valamint telefonon és egyéb multimédiás eszközön keresztül. Mindkét épületben 2008-ban panaszládát helyeztek ki, amelynek útján a

lakók anonim módon tehetik meg észrevételeiket és panaszukat. A panaszládákat havonta, az ellátottjogi képviselő jelenlétében, fogadóórájának alkalmával ürítik.

Az elmúlt évben ezen fórumok megtartásának gyakorisága a járványügyi korlátozások miatt ritkult, kerülték a nagyobb létszámú összejöveteleket. 2020. évben 27 alkalommal hívták össze a lakógyűlést, amelyekről feljegyzés készült. 2020. július havában e fórumok keretében megújították az ellátotti önkormányzati tagságokat. Ellátotti önkormányzati ülést 2020-ban a hagyományoktól eltérően két alkalommal tudtak tartani. Szintén a járványhelyzetre figyelemmel 2020-ban összlakógyűlést sem hívtak össze, az élelmezési bizottság pedig három alkalommal ülésezett. Az ülésekről jegyzőkönyv készült. A 2021. évtől az Élelmezési Bizottság és az Ellátotti Önkormányzat kéthavonta ülésezik.

Az Intézményben élő ellátott személyek és hozzátartozóik, törvényes képviselőik, valamint az ellátott személyek érdekeit képviselő társadalmi szervezetek képviselői panaszt tehetnek szóban és írásban az Intézmény vezetőjénél vagy az Érdekképviselői Fórumnál. A panaszt az Intézmény vezetője, illetve az Érdekképviselői Fórum kivizsgálja, és 15 napon belül írásban értesíti a panasztevőt a panasz kivizsgálásának eredményéről. A szükséges intézkedések egyidejű megtételével felhívja a figyelmet a sérelem orvoslásának esetleges más módjára is. Ha a panasz kivizsgálására jogosult 15 napon belül nem intézkedik, vagy a panasztevő az intézkedéssel nem ért egyet, panaszával az Intézmény fenntartójához fordulhat.

4.1.6. Mekkora az előírt, illetve tényleges dolgozói létszám? Az elmúlt 2 évben miként alakult a ki- és belépő munkatársak száma? Miként biztosított a dolgozók szakmai képzése, továbbképzése és szupervíziója?

Az Intézményben a jogszabály által *előírt szakmai létszám 114,55 fő*, a jogszabály által számított technikai létszám 54, 59 fő. Az engedélyezett álláshelyek száma 157 fő, amelyből 107 fő a szakmai és 50 fő a nem szakmai létszám. 2021. május 1-jén a betöltött munkavállalói létszám 134 fő és 3 fő külső helyettes, akik közül 4 fő napi 6 órában, 1 fő pedig napi 4 órában, részmunkaidőben foglalkoztatott a közalkalmazott kérésére. A betöltött munkavállalói létszámból 84,75 fő a szakmai munkakörű és 48,75 fő a nem szakmai munkakörű munkavállaló.

A munkaerő-mozgás a 2019-2021 közötti időszakban:

2019. évben kilépő dolgozók száma 15 fő, belépő dolgozók száma 18 fő.

2020. évben kilépő dolgozók száma 20 fő, belépő dolgozók száma 21 fő.

2021. május 4-i állapot szerint kilépő dolgozók száma 6 fő, belépő dolgozók száma 11 fő.

Az Intézmény a 9/2000. (VIII. 4.) SzCsM rendeletben foglaltaknak megfelelően biztosítja és támogatja a személyes gondoskodást végző személyek *folyamatos szakmai továbbképzésben* történő részvételét. A tájékoztatás szerint 2019-2020-ban az Intézmény több munkatársa is részt vett szakmai továbbképzésen.

4.1.7. Van-e arra lehetőség, hogy az Intézmény lakója az Intézményből kikerülve önálló életvitelt folytathasson?

Az elmúlt években több cselekvőképes ellátott kérte intézményi jogviszonyának megszüntetését azért, hogy önálló életvitelt folytathasson; ebben az Intézmény számukra segítséget nyújtott (pl. munkahelykeresésben, albérletkeresésben). Igyekeznek a volt lakóikkal

továbbra is jó kapcsolatot ápolni, rendezvényeikre (pl. kerékpártúrák, karácsonyi-, anyák napi ünnepek) meghívják őket, szükség esetén számíthatnak segítő támogatásukra.

4.1.8. A 2019-2021-ig terjedő időszakban érkezett-e, mikor és milyen tartalmú jelzés Önhöz az Intézmény működésével kapcsolatban? Az ebben az időszakban érkezett jelzések alapján milyen intézkedéseket tett?

2019. júniusban az egyik ellátott személy törvényes képviselője azzal a panasszal kereste meg a szolgálatban lévő ápolót, hogy gyermeke panasz szerint az előző este szolgálatban lévő gondozó „több alkalommal bokán rúgta”. Az ügyben belső vizsgálatot folytattak, amely nem állapította meg a panaszolt esemény megtörténtét, a vizsgált eset kapcsán szándékosság, gondatlanság nem történt. 2020. évben az Intézményhez közvetlenül panasz nem érkezett.

Ugyanazon ellátott személy gondnoka 2020 májusában az ellátottjogi képviselőhöz fordult panasszal, amely szerint gyermeke arcát az egyik lakótársa megütötte, 2020 novemberében pedig az Állampolgári Bizottság az Emberi Jogokért Alapítványhoz, amely szerint „sajnálatos módon telefonon nem tud kapcsolatba kerülni fiával”, valamint „semmilyen információt nem kap fiáról, hogy milyen mentális állapotban van, mi történik vele.” Az ellátottjogi képviselő részére mindkét esettel kapcsolatban részletes tájékoztatást küldtek.

2021-ben ugyanezen ellátott személy gondnoka két alkalommal a Kirendeltségen tett panaszt telefon útján az ellátás minőségével kapcsolatban. A Kirendeltség részére mindkét esetben részletes tájékoztatást adtak, a kért dokumentációkat megküldték.

A fenti panaszokat, jelzéseket kivizsgálták, amelyek alapján további intézkedés nem volt szükséges.

Korlátozó intézkedés elrendelésére sem a 2019-2021-ig terjedő időszakban, sem az azt megelőző években nem volt példa. A korlátozó intézkedés elrendelésének eseteit, formáit, a korlátozó intézkedések elrendelésének és feloldásának szabályait, dokumentálását, az értesítési és tájékoztatási kötelezettséget, panaszjog gyakorlását az intézmény Házirendjének 2. számú mellékletét képező Korlátozó intézkedések szabályzata tartalmazza.

4.1.9. Az Intézményben a jogszabályi előírásnak megfelelően és érdemben működik az Érdekképviseleti Fórum (a továbbiakban: ÉF)?

Az intézményben a jogszabályi előírásoknak megfelelően működik az ÉF, 7 tagból áll. A tagok közül 4 fő intézményi ellátott személy, 1 fő az intézmény munkatársa, 1 fő a fenntartó által delegált tag, valamint 1 fő törvényes képviselő. Az ÉF üléseire az ellátottjogi képviselőt is meghívja, aki rendszeresen részt vesz azokon. Az ÉF az elmúlt években a következő időpontokban ülésezett: 2018.03.10., 2018.11.15., 2019.07.24., 2019.12.12., 2020.07.16.; a 2020. évi második ülésre az Intézményt érintő járványhelyzet miatt nem került sor; 2021.03.10.

4.1.10. A járványhelyzet miként érintette az ellátott jogi képviselő tevékenységét az Intézményben?

Az ellátottjogi képviselő a 2020. év jelentős részében személyesen tartotta meg havi rendszerességű fogadóóráját az Intézményben, 3 alkalommal pedig telefonon illetve

multimédiás eszköz segítségével. 2021-ben (a válaszadás időpontjáig) 4 alkalommal személyes jelenléttel, 1 esetben pedig telefonon történő kapcsolattartás formájában tartotta meg a fogadóóráját.

4.1.11. Tapasztalatai szerint az Intézményben megfelelően kezelik-e a járványügyi helyzetet az óvintézkedések bevezetését illetően?

Az Intézményben a járványügyi helyzetet mindenkor az érvényben lévő Nemzeti Népegészségügyi Központ (a továbbiakban: NNK) által kiadott határozatok, eljárásrendek és tájékoztatók, az Emberi Erőforrások Minisztériuma (a továbbiakban: EMMI) által kiadott eljárásrendek és útmutatók alapján, a SZGYF által elrendeltek és az e tárgyban kiadott intézményvezetői utasítások, tájékoztatások szerint kezelték, kezelik.

A védekezéshez szükséges eszközök (egyéni védőeszközök; maszk, védőoverál, gumikesztyű, stb.) tisztító és fertőtlenítőszerrel rendelkezésre álltak, állnak, folyamatos a beszerzés és a védőeszköz ellátás. Valamennyi munkavállalóval ismertették az infekciókontroll és a kézhigiéné protokollt, a védőruházat szabályos fel- és levételét oktató filmen mutatták be. Az oktatások alkalmával jelenléti ív készült, a megszerzett ismereteket teszt kitöltésével ellenőrizték, illetve folyamatosan ellenőrzik. A járványhelyzet miatt a magtár épület földszinti részlegén elkülönítő részleget alakítottak ki, ahol 8 db, szobánként 2-3 fő elhelyezésére szolgáló betegszobát jelöltek ki. A betegellátás során minden esetben egyszer használatos eszközöket használtak. A házi orvos, belgyógyász szakorvos napi rendszerességgel monitorozta azon ellátott személyek állapotát a vizitek alkalmával, akik COVID-19 fertőzés gyanújára utaló tüneteket mutattak. A szakrendelésen megjelent, illetve kórházból hazabocsátott lakókat megfigyelés céljából 10-14 napra elkülönítették.

Kiemelt hangsúlyt fektettek az egyéni védőfelszerelések mindenkori és helyes használatára, kézhigiéné szabályos kivitelezésére, az eszközök, használati tárgyak, felületek naponta virucid hatású szerrel történő többszöri fertőtlenítésére, a betegség tüneteinek korai felismerésére, a kontaktok felkutatására az ellátott személyek és a dolgozók körében egyaránt.

Az elkülönített ellátott személyek ruházatát fertőző textíliaként kezelték, a mosodába dupla falú zsákban, fertőző felirattal ellátva került, ahol fertőtlenítő mosási eljárást alkalmaztak.

A tesztek eredményeiről és a kórházban kezelt ellátott személyek állapota felől az EESZT rendszerén keresztül rendszeresen informálódtak. A Kormányhivatal népegészségügyi osztályának munkatársaival napi szinten tartották a kapcsolatot. A hozzátartozókkal és törvényes képviselőkkel folyamatos volt a telefon útján történő kapcsolattartás és tájékoztatás. A járvány ideje alatt a megbeszéléseket, értekezleteket minimalizálták. A 2021. tavaszi járványhullám idején két alkalommal végzett a Honvédség teljes körű fertőtlenítést az Intézményben. 2020. október 5-től az Intézmény szervezte meg és végezte el a munkavállalók részére a csoportos, továbbá a tünetes ellátott személyek, valamint az igazolt COVID-19 ellátott személyek szoros kontaktjainak PCR szűrését, majd 2020. november 23-tól a jogszabály által biztosított antigén szűréseket is. Összesen 464 szűrést végeztek.

A tavaszi járványhullám kezdetétől az Intézménybe való belépéskor kötelező volt a lázmérés, kézfertőtlenítés és dolgozói illetve látogatói nyilatkozat kitöltése. Az ellátott személyeknél naponta kétszer mértek lázat, a tüneteket figyelték, és dokumentálták. Az étkezések alkalmával kisebb létszámú csoportokat alakítottak ki, a korábbi két csoport helyett

jelenleg négy csoportban étkeznek a lakóebédlőben. Többszöri szellőztetés és gyakori kézmosás szorgalmazásával próbálták megelőzni a fertőzés terjedését.

Az Intézményben a látogatókat az e célra kijelölt helyiségben fogadták személyesen, előre egyeztetett időpontban (kivéve az ágyhoz kötött ellátottak látogatóit). A látogatás megkezdése előtt valamennyi, az Intézmény területére belépő látogató látogatói nyilatkozatot töltött ki. A belépéskor kötelező volt a kézfertőtlenítés és a lázmérés. A hozzátartozókkal, barátokkal, gondnokokkal telefon és számítógép segítségével biztosították a kapcsolattartást. A csomagok fogadása a fertőtlenítési előírások betartása mellett folyamatos.

Kiemelt hangsúlyt fektettek a lakók pszichés egyensúlyának támogatására. A csoportfoglalkozásokat, egyéb programokat kisebb létszámban, a járványügyi előírások betartásával szervezték. Kedvező időjárás esetén, a foglalkozásokat a friss levegőn, a kastélypark adottságait kihasználva tartották meg. Az intézményvezető hangsúlyozta, hogy az Intézmény munkatársai a szakma szabályainak betartását szem előtt tartva, nagy önfegyessel, higgadtsággal, alázattal és odaadással végezték napi feladataikat.

4.1.12. Tervben van-e és mikor az Intézmény részvétele az intézményi férőhely kiváltási folyamatban?

Az Intézményi Férőhely Kiváltási Tervet a jogszabályban előírt határidőre elkészítették. Arra vonatkozóan információval nem rendelkeznek, hogy az intézmény férőhely kiváltási folyamatban mikor vesznek részt.

Végül kérdésekre az Intézmény vezetője részletesen beszámolt az Intézményben folyó szociális és mentálhigiénés tevékenységről, az elérhető kulturális, rekreációs, szabadidős és sportprogramokról.

4.2. A Kirendeltség igazgatójának válasza

4.2.1. A 2019-2021-ig terjedő időszakban érkezett-e, mikor és milyen tartalmú jelzés az Intézmény működésével kapcsolatban a Kirendeltséghez? Ebben az időszakban érkezett jelzések alapján milyen intézkedéseket tett a Kirendeltség?

Csákánydoroszló község polgármesteréhez 2019. március 24-én érkezett jelzés a település temetőjének azon részének állapotára vonatkozóan, ahová az Intézmény lakóit temették el. Az Intézmény vezetője adott a jelzéssel kapcsolatban a polgármester részére tájékoztatást.

2019. április 15-én az Intézményben gyógyszerévesztés történt, amelyet másnap az intézményvezető rendkívüli eseményként jelentett. A rendkívüli esemény bejelentését az SZGYF belső szabályzata értelmében megküldték a Központ részére is. Az eseményt követően a gyógyszerelési folyamatra vonatkozóan helyszíni vizsgálatot tartott a Kirendeltség, és *intézkedési javaslatokat* tettek: a megüresedő álláshelyek folyamatos hirdetése, lehetőség szerint szakképzett munkavállalók felvétele; lehetőség szerint egészségügyi végzettségű munkavállaló ellenőrizzék a kiadagolt gyógyszereket. Az intézkedési javaslataikat az SZGYF Központ javaslatára kiegészítették a következővel: szakképzetlen munkavállalók beiskolázásának biztosítása szükséges ápoló, gondozó tanfolyamra.

Az SZGYF Központ 2020. április 16-án kelt levelében fenntartói ellenőrzést kért azokban az intézményekben, ahol a koronavírus fertőzés megerősítetten megjelent az ellátott személyek vagy a dolgozók körében. Az Intézményben egy kórházban ápoló ellátott személy tesztje 2020. március 22-én pozitív eredményt mutatott. Az SZGYF Központ levelében foglaltaknak megfelelően, az általuk meghatározott szempontok szerint, az intézményvezető tájékoztatása alapján a fenntartói ellenőrzést elvégezték, intézkedési javaslattal nem éltek.

Egy ellátott személy törvényes képviselője 2021. január 21-én jelzéssel élt a Kirendeltség igazgatójánál, az alábbiakat kifogásolva: egy osztályvezető ápoló nem megfelelően bánik az ellátott személyekkel, emiatt sorra felmondanak a dolgozók; az orvos véleménye szerint a fia agresszív volt, ezért beküldték a pszichiátriára; sérelmezte továbbá, hogy az Intézményben nem vágják le a fia haját. A panaszbejelentést a járványhelyzetre való tekintettel iratbekéréssel, valamint dokumentációs vizsgálattal ellenőrizték. A vizsgálat eredményéről panaszost kérése szerint telefonon tájékoztatták.

Ugyanezen ellátott személy törvényes képviselője az első panaszbejelentés lezárását megelőzően újabb bejelentést tett 2021. február 9-én. Panasza az alábbiakra vonatkozott: fia sokszor éhes marad az étkezéseket követően; a járvány veszély miatt nem látogathatja, így nem tudja, hogy az általa vitt ételeket megkapja-e. Kifogásolta, hogy a fia szobájában hangyák vannak; a lakószobában salétromosak a falak; az orvosi szoba felújításával kapcsolatos észrevételeket tett, valamint az integrált intézményt érintő korábbi sikkasztási ügyről érdeklődött. A panaszbejelentésben foglaltakat az intézményvezetőtől kért tájékoztatással, iratbekéréssel, valamint helyszíni ellenőrzéssel vizsgálták. A panaszos tájékoztatása kérésének megfelelően szintén telefonon történt.

2021. április 22-én az ellátott személy törvényes képviselője a Kirendeltségnél újabb panaszbejelentéssel élt, amely elsősorban az Intézményben működő büfé szolgáltatásaival volt kapcsolatos. Az ezen túlmenően megfogalmazott kifogások jelentős részét (kiszáradás, dolgozók elvándorlása) korábban már vizsgálták. A gyógyszerfelírás orvosi kompetenciába tartozik, amellyel kapcsolatban panaszos a pszichiáter szakorvost is megkereste, aki részére tájékoztatást nyújtott. A büfé vizsgálatára a Kirendeltség nem rendelkezik hatáskörrel, ezért a panaszügyet áttették a Fogyasztóvédelmi Hatósághoz. A Vas Megyei Kormányhivatal Közlekedési, Műszaki Engedélyezési, Mérésügyi és Fogyasztóvédelmi Főosztály Fogyasztóvédelmi Osztálya próbavásárlással egybekötött ellenőrzést végzett az Intézmény büféjében. A szabályszegések miatt fogyasztóvédelmi bírság kiszabása folyamatban volt a válaszadás idején.

4.2.2. Ebben az időszakban folytatott-e és mikor hivatalból indított ellenőrzést a kirendeltség az Intézményben? A hivatalból indított ellenőrzések kapcsán milyen intézkedéseket tett a Kirendeltség? Az ellenőrzéseik során kitértek-e arra, hogy az Intézmény megfelelően kezeli-e a járványügyi helyzetet az óvintézkedések bevezetését illetően?

A Szocvtv. 92/B § (1) bekezdés d) pontja értelmében a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény állami fenntartója ellenőrzi és évente egy alkalommal értékeli a szakmai munka eredményességét. E jogszabályi előírásnak eleget téve a vizsgált 2019. és 2020. években is tartottak ellenőrzést az Intézményben, valamint a szakmai munka értékelése is megtörtént, azt az SZGYF Központ által előírt szempontsor alapján végezték.

A 2019. évi szakmai ellenőrzési jegyzőkönyvben többek között a következő javaslatokat tették: a létszámhiányból¹ eredő problémák elkerülése érdekében a továbbiakban is törekedni kell a megüresedő álláshelyek folyamatos betöltésére. A szakmai jogszabályoknak való megfelelés érdekében törekedni kell a nagy létszámú szobák megszüntetésére². Az üres álláshelyek feltöltése érdekében indokoltnak tartják az Intézmény jelenlegi ellátási területének kiszélesítését. Fontos a telephelyen lévő volt szolgálati lakás hasznosítása; szükséges átgondolni a telephely vonatkozásában a fokozott viselkedési kockázatú személyek speciális részlege kialakításának lehetőségeit.

A 2020. évi szakmai ellenőrzésről készített jegyzőkönyvben többek között a következő megállapításokat, javaslatokat rögzítették: Az Intézményben folyamatosan fennálló problémát jelent a dolgozói létszámhiány³; az ebből eredő problémák enyhítése érdekében továbbra is törekedni kell a megüresedő álláshelyek folyamatos betöltésére. Az eleve kevés dolgozói létszám mellett az évben kialakult járványhelyzettel járó további távollétek időnként kritikus helyzetet teremtettek az Intézményben, amelyet a dolgozók helytállásával, erőn felüli feladatvállalásával sikerült megoldani.

A jogszabály által előírt éves tervezett ellenőrzéseken túl a 2020. évben több ellenőrzést is tartott a Kirendeltség valamennyi intézményre vonatkozóan, amelyek során a járvány kezelése volt a központban. Az országosan, valamint az SZGYF központi szinten hozott szabályozásokon felül számos utasítással és ajánlással segítettek az intézmények működését a járványidőszakban. Az utasítások és előírások betartását intézményi önellenőrzések során vizsgálták.

2020. április 8-án kelt levélben az intézményekben foglalkoztatott orvosok munkavégzésével kapcsolatosan kért tájékoztatást a Kirendeltség⁴. A 2020. április 14-i levelükben az orvosok munkavégzésével kapcsolatos intézményi tájékoztatásokra reagáltak az intézmények felé. *Tekintettel arra, hogy a beérkezett válaszokból kiderült, hogy az intézmények nagy részében nem biztosított az orvosok napi szintű jelenléte, ezért kérték az intézmények vezetőit, hogy vizsgálják meg annak a lehetőségét, hogy az intézménnyel szerződésben álló orvosok szerződését milyen módon lehetne kiterjeszteni a mindennapos, minden ellátottat érintő vizitre.* Az intézményvezető javaslata, valamint a Körmenydi Járási Hivatal Népegészségügyi Osztálya előírásának eleget téve engedélyezték 1-1 fő orvos álláshely létesítését Ivánra és Csákánydoroszlóba. Az új és az aktív fertőzöttek számának folyamatos emelkedése miatt kérték, hogy valamennyi munkakör vonatkozásában mérjék fel külsős személyek, szolgáltatók bevonásának lehetőségét. Az ellátott személyek orvosi vizsgálatára vonatkozóan – miként teljesül az ellátottak orvosi vizsgálata a gyakorlatban, milyen gyakorisággal és milyen módon, biztosított-e az orvosok személyes jelenléte az Intézményben – a 2020. október 5-én kelt levelükben kértek tájékoztatást. A 2020. november

¹ 2019. március 31-én az Intézményben betöltetlen álláshelyek: 18,5 fő ápoló, gondozó segéd ápoló; 8 fő fejlesztő pedagógus; 1 fő terápiás munkatárs, szociális munkatárs; 2 fő segítő (fejlesztő foglalkoztatás).

² Az Intézményben 17 szobában nem biztosított az egy ellátott személyre jutó 6 m² lakóterület. 9 szobában 4 főnél több ellátott személyt helyeztek el.

³ 2020. június 30-án üres álláshelyek az Intézményben: 21,5 fő, amelyből 12, 5 fő ápoló, gondozó, 1 fő orvos, 1 fő terápiás, szociális munkatárs, 7 fő fejlesztő pedagógus.

17-én kelt levélben a szeptemberben kért önellenőrzési szempontok szerint ismételt önellenőrzés tartását kérték az Intézménytől.

A Kirendeltség igazgatója tájékoztatásában kitért arra is, hogy a gyermekvédelmi és a szociális intézményekben a 2020. évben az aktuális járványügyi helyzetre vonatkozásában tett ombudsmani látogatások során a munkatársaim által figyelembe vett szempontok alapján 2021. január 12-én kelt levélben kérték az intézményeket, hogy tartsanak belső vizsgálatot és az ellenőrzések eredményéről küldjenek tájékoztatást. A 2021. február 5-én kelt levélben az ápolás-gondozási feladatok végzésével kapcsolatosan kértek tájékoztatást az intézményektől. Az önellenőrzés kérésének előzménye, hogy *az SZGYF Központba érkezett rendkívüli események belső vizsgálatainak áttanulmányozása során a koronavírus fertőzésben elhunyt ellátottak haláleseténél nemcsak a fertőzés miatti legyengült egészségi állapot, hanem ápolási, gondozási hiányosságok is az ellátottak halálához köthetők. Az ápolási-gondozási feladatokon kívül a mentálhigiénés ellátásra vonatkozóan is kértek önellenőrzést az intézményektől, amelynek központi kérdései az ellátott személyek tájékoztatása, foglalkozások tartása, hitélet gyakorlásának lehetőségei, ünnepekről való megemlékezések, lakók részére történő bevásárlások biztosítása, előgondozások végzése, dokumentáció vezetése voltak.*

A fenti ellenőrzések a járvány helyzet miatt intézményvezetői tájékoztatással és adott esetben dokumentációs ellenőrzéssel valósultak meg. Az intézmények szakmai munkájának rendszeres nyomon követésével arra ösztönözték az intézményeket, hogy a járvány elleni védekezés folyamatos legyen, a fenntartó felé érkező problémákra, jelzésekre pedig próbált a Kirendeltség mielőbb megoldást találni.

A *tárgyi feltételekkel* kapcsolatos ellenőrzések tapasztalatai kapcsán a Kirendeltség igazgatója arról tájékoztatott, hogy a 2020. augusztus 4-i közegészségügyi ellenőrzéshez kapcsolódóan 2017-ben tervdokumentáció készült a földszinti vizesblokkok felújítására, amelyet benyújtottak az illetékes kormányhivatalhoz is. Az Intézmény a hatósági bizonyítványt megkapta, ami a műemléki szempontokat vizsgálta. Ennek ellenére a terv átdolgozását kérte a Kirendeltség, különös tekintettel az Intézmény jellege, az ellátottak fizikai, mentális állapota miatt, mivel *a dokumentáció nem biztosította az akadálymentességet, konzerválta a meglévő korlátozó állapotot. A helyiségek felújítását a Kirendeltség teljes mértékben indokoltnak tartotta és tartja továbbra is, ugyanakkor álláspontjuk szerint a felújítás során figyelemmel kell lenni az OTÉK vonatkozó előírásaira⁵.*

⁵ OTÉK 54. § (1) bekezdése értelmében az építményt és annak részeit úgy kell tervezni, megvalósítani, ehhez az építési terméket, építményszerkezetet és beépített berendezést úgy kell megválasztani és beépíteni, hogy a rendeltetésszerű használathoz biztonságos feltételeket nyújtsanak és ne okozzanak balesetet, sérülést, például a) elcsúszást, elesést (pl. közlekedés közben), b) megbotlást, mellélépést (pl. nem megfelelő világítás miatt), c) leesést (pl. váratlan szintkülönbség, vagy korlát, mellvéd fal hiánya, kialakítási hibája miatt), d) fejsérülést (pl. nem megfelelő szabad belmagasság, szabad keresztmetszet miatt), e) ütközést (pl. nem megfelelő megvilágítás, tartalék világítás hiánya, tükröződés miatt, vagy építményen belüli járműmozgásból), f) égési sérülést (pl. védelem nélküli forró felülettől, folyadéktól, gőztől), g) áramütést (pl. földelési, szerelési hibából, vagy villámcsapás miatt), h) robbanást (pl. energiahordozó, hőtermelő vezeték, berendezés hibája miatt), i) elakadást, beszorulást (pl. szűkös méretű terek vagy nyílások miatt);

OTÉK 54/A. § (1)-(2) bekezdései kimondják, hogy a tervezési programban meg kell határozni a közhasználatú építmény azon építményrészeit, amelyeknél az akadálymentes használatot biztosítani kell. Az akadálymentes használathoz olyan jelző-információs rendszert kell alkalmazni, amely a rendeltetésszerű használó fogyatékos személyt segíti az építmény, építményrész használatában.

Az elsődlegesen fogyatékos személyek használatára szolgáló épületet, épületrészt, önálló rendeltetési egységet és helyiséget az akadálymentes használatot biztosító módon kell tervezni és megvalósítani.

A salétromosodást helyszíni bejárás keretében vizsgálta a Kirendeltség, és megállapították, hogy volt ilyen jellegű behatás, de jellemzően a felújítandó vizes helyiségek környezetében. A vizesedések a volt falfűtés járataira is visszavezethetők, ahol erős páralecsapódás alakulhat ki. Javasolták a későbbiekben a járatok kiszellőztetését, ami a probléma csökkenéséhez vezethet. Szorgalmazzák a főbejárat feletti terasz felújítását is. *A terasz beázása azon túl, hogy rendeltetésszerűen nem használható, veszélyezteti, használhatatlanná teszi az alatta lévő helyiségeket.* A terasz felújítása komplex tervezést kívánó, szerkezetet is érintő, bonyolult feladat, amit azonban mindenképp kívánatos megvalósítani. A panaszbejelentéssel kapcsolatban megállapították, hogy a kialakított rendelő kisebb eltéréssel a tervezett szerint készült.

4.2.3. Tervben van-e és mikor az Intézmény részvétele az intézményi férőhely kiváltási folyamatban?

Az EMMI döntése értelmében a VMSZO székhely és valamennyi telephelye a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület fenntartásába került 2021. július 1-től. Az SZGYF tervei között szerepelt az Intézmény teljes körű kitagolása támogatott lakhatásba és lakócentrumokba az ehhez szükséges Európai Unió projekt kiírása esetén.

4.3. A Járási hivatal vezetőjének válasza

Az Intézmény működésével kapcsolatban a 2019-2021. közötti időszakban a Körmenyi Járási Hivatalhoz jelzés nem érkezett, így intézkedés megtételére nem volt szükség.

A Körmenyi Járási Hivatal Népegészségügyi Osztály helyszíni ellenőrzés keretében végzett közegészségügyi, ápolás-szakfelügyeleti és élelmezés-egészségügyi ellenőrzést 2020. április 28-án, 2020. július 1-jén, 2020. augusztus 4-én. Észrevételezték, hogy a B és D osztályokon a heverők nagyon elhasználódtak, besüllyedt, sérült felületűek, amely higiénés szempontból is kedvezőtlen a tisztántartás miatt. A nagyfokú használat, igénybevétel miatt a szociális helyiségek (fürdők, mosdók, WC-k) felújításra szorulnak. A fürdőkádak felülete kopott, sérült, megfelelő fertőtlenítése így nem biztosítható. Az intézményben nagy hangsúlyt fektetnek a higiénés rendszabályok betartására, a kézhigiénére, a folyamatos oktatásra, képzésre. Vizsgálták a COVID-19 megbetegedéssel kapcsolatos járványhelyzet kezelésére vonatkozó kötelezettségek betartását, a következő hiányosságokat rögzítette a vizsgálati jegyzőkönyv többek között: az izolációs helyiségekhez nincs külön fürdőszoba és WC-blokk. *Egyéni védőszerelés esetében a napi tevékenységhez elegendő maszk és gumikesztyű rendelkezésre áll. COVID-19 gyanús és/vagy fertőzöttek ellátására már nem elegendő a*

OTÉK 99. § (5)-(6) bekezdései értelmében a közhasználatú építmény és az (1) bekezdés szerinti terület akadálymentes használatához nemektől függetlenül, kerekesszéket és más segédeszközöket használó személyek részére alkalmas illemhelyet kell létesíteni, amelyek számát a tervezési programban rögzíteni kell. Az akadálymentes használat céljára szolgáló illemhely méretének, berendezési tárgyai elhelyezésének és kialakításának biztosítani kell a rendeltetésszerű használatot a WC-csésze minimum három módon (szemből, oldalról, átlósan-szemből) történő megközelíthetőségét, valamint a helyiségben a kerekesszékekkel történő 360°-os megfordulást. Az akadálymentes használatra alkalmas illemhely is beszámít a (3) bekezdés szerint megvalósítandó mennyiségbe.

Az illemhelyet akadálymentesség követelménye esetén, továbbá a nevelő-oktató és a gyógykezelő célú építményekben szintenként kell, egyéb építményekben legfeljebb egy szintkülönbséggel szabad létesíteni, a számításba vett használók tartózkodási helyének súlypontja közelében.

menyiség. Az orvosi ellátás terén a heti 10 óra nem felel meg a jogszabályban foglaltaknak, az ellátás zavartalanságát és biztonságát megoldják. Hiányosságként a házi orvos alkalmazása merült fel.

2020. augusztus 4-i közegészségügyi ellenőrzés során megállapították, hogy rossz állapotú heverők (összesen 36 db) beszerzése folyamatban volt. A kastélyépületben lévő, földszinti B1 és B2 osztályokhoz tartozó szociális helyiségek (fürdő, mosdó, WC helyiségek) teljes felújítására vonatkozó tervdokumentáció elkészült, engedélyeztetése folyamatban van. A felújítással egyidejűleg a B1 osztályon lévő nővérszoba (az ellenőrzés idején használaton kívül), valamint 4 lakószoba vizes, salétromos falfelületeinek a javítása is indokolt. Három lakószoba falainak vizesedése valószínűleg a 2019 augusztusában történt csőtörés (2 alkalommal) következménye. A falfelületet folyamatosan javítják és újrafestik. Az érintett szobák közül egy szoba falfelülete a legkifogásolhatóbb, amely a salétromos, vizes volta miatt sérült, hiányos. Az Intézmény takarítottságát az ellenőrzés időpontjában megfelelőnek találták.

A Vas Megyei Kormányhivatal Gyámügyi és Igazságügyi Főosztály Szociális és Gyámügyi Osztálya, mint működést engedélyező hatóság ellenőrzést tartott az Intézményben 2020. március 19-én és július 7-én. Az ellenőrzések során feltárt hiányosságok kapcsán azok megszüntetése érdekében felhívta a fenntartót többek között a személyi és tárgyi feltételek jogszabályi előírások szerinti biztosítására, valamint a Népegészségügyi Osztály szakfelügyeleti ellenőrzési jegyzőkönyvben foglaltak figyelembe vételére szólította fel a 2020. július 29-én kelt határozatában.

4.4. Az IJSZ jogvédelmi biztosának válasza

A jogvédelmi biztos arról tájékoztatott, hogy a vonatkozó Korm. rendelet⁶ alapján területileg illetékes jogvédelmi képviselő meghatározott időpontban, rendszeresen tart fogadóórát az Intézményben. Az ellátottjogi képviselő intézményi hirdetményét, a gondozási egységekben jól látható helyen kifüggesztették. Fogadóórával egybekötött intézménylátogatásai alkalmával mindig bejárja az Intézményt, és az ellátott személyekkel is beszélget. Az ellátottjogi képviselő már évek óta az Intézmény ellátottjogi képviselője, az ellátott személyek személyesen ismerik és bizalommal fordulnak hozzá. A személyes beszélgetésekhez, az Intézmény megfelelő fogadóhelyiséget is biztosít.

A 2020. évben, a járvány kitörését, illetve a veszélyhelyzetről szóló kormányrendelet megjelenését követően, az ellátottjogi képviselő a személyes megjelenések nélkülözésével, az infokommunikációs eszközöket előtérbe helyezve – skype, messenger segítségével – tartotta meg fogadóóráit. 2020 májusától kezdődően – a megfelelő védőeszközök használatával – azonban már újra folyamatosan személyesen tartotta/tartja meg a fogadóórákat és az intézménylátogatásokat az Intézményben is, de mellette továbbra is fenntartja az infokommunikációs eszközök használatának lehetőségét az ellátott személyek és hozzátartozóik számára egyaránt.

2019-től a válaszadásig az alábbi megkeresések érkeztek a területileg illetékes ellátottjogi képviselőhöz: ugyanazon ellátott hozzátartozója/gondnoka kereste meg telefonon

⁶ Az Integrált Jogvédelmi Szolgáltatásról szóló 381/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 10. § b) pont

több problémával a vizsgált időszakban. 2020. májusi jelzésében a hozzátartozó azt sérelmezte, hogy az ellátott arcát az egyik lakótársa megütötte, és erről nem tájékoztatták őt. Az ellátottjogi képviselő tájékoztatást kért az Intézmény vezetőjétől. Az Intézmény a panaszt kivizsgálta, az ellátott személyt az Intézmény háziorvosa is megvizsgálta. A gondozási egységben szolgálatot teljesítő munkatársaknak nem volt tudomásuk arról, hogy az ellátott személyt bármely lakótársa is bántalmazta volna, ezt az ellátott személy sem jelezte. A hozzátartozót telefonon tájékoztatta az ellátottjogi képviselő az Intézmény vezetője által folytatott vizsgálat eredményéről.

2020 novemberében az Állampolgári Bizottság az Emberi Jogokért Közép-Európa Alapítványtól (a továbbiakban: Alapítvány) érkezett megkeresés. Az érintett hozzátartozó/gondnok megkereste az Alapítványt azzal a problémával, hogy „sajnálatos módon, telefonon nem tud kapcsolatba kerülni fiával, nem tud vele beszélni, semmilyen információt nem kap róla.” A bejelentés után a jogvédelmi képviselő tájékoztatást kért az Intézménytől. A tájékoztatásból kiderült, hogy a hozzátartozó/gondnok naponta telefonált, érdeklődött a fia állapotáról, és tájékoztatták is. A bejelentést megelőzően az Intézmény telefonközpontja elromlott, amelyet a szolgáltató felé jeleztek, a vezetékes telefonon nem, de mobiltelefonon ebben az időben is elérhető volt az Intézmény. A vizsgált időszakban a területileg illetékes ellátottjogi képviselőhöz érkezett egyéb jelzések tartalma alapján intézkedés megtételére nem volt szükség, így az Intézmény vezetőjénél a gondozási munkára vonatkozóan észrevétel megtételére sem került sor, ennek okán a fenntartónál jogszabálysértő gyakorlat megszüntetése iránt sem történt intézkedés.

Az Intézményben korlátozó intézkedés alkalmazására a területileg illetékes ellátottjogi képviselő tudomása szerint, a 2019. január 1-től 2021. május 25-ig terjedő időszakban nem került sor, de az ezt megelőző években sem alkalmaztak korlátozó intézkedést.

Az Intézményben évente kétszer tart ülést az ÉF, amelyeken az ellátottjogi képviselő minden esetben részt vett/vesz. Kivételt képezett a 2020. év, amikor a járvány miatt csak egy alkalommal került sor az ÉF ülésre. (ÉF ülések időpontjai: 2019. július 24; december 12; 2020. július 16; 2021. március 10.) Az üléseken az ellátott személyek elmondták az észrevételeiket, a panaszait és a kérdéseiket is feltették.

Az Intézményben tartanak továbbá élelmezésbizottsági ülést is, ahol az ellátott személyek az étkezéssel kapcsolatosan tehetik meg észrevételeiket, valamint ellátotti önkormányzat is működik.

A 2020. tavaszán a NNK által hozott határozatok és az EMMI által kiadott eljárásrendek, illetve fenntartói utasítások betartásával kialakították az izolációs részleget. A telephelyvezető tájékoztatása szerint a védőeszközök, fertőtlenítők rendelkezésre álltak/állnak, így például az érintőmentes kézfertőtlenítőt az Intézmény számos pontján felállították. A NNK-nak a szakosított szociális intézményekben élő személyek kapcsolattartására vonatkozó javaslataiban meghatározott „látogatói szobát” is kialakítottak.

Az illetékes ellátottjogi képviselő fogadóóráin megjelent ellátott személyek elmondása szerint az Intézmény dolgozói segítőkészek, kérdés esetén bátran fordulhatnak hozzájuk. Az Intézmény munkatársai – az ellátottjogi kérdések kapcsán – segítőkészen, probléma, észrevétel esetén pedig együttműködően jártak el. Az Intézményben ellátotti jogokat sértő gyakorlatot, szabálytalanságot a területileg illetékes ellátottjogi képviselő személyesen nem tapasztalt. Amennyiben a panaszos közvetlenül megkeresi (személyesen, levélben,

elektronikus levélben vagy telefonon), úgy segítségére tud lenni az Intézménnyel kapcsolatos kérdései, problémái megoldásában, illetve szükség esetén segíti a jogainak érvényesítésében is a rendelkezésre álló jogérvényesítési utak igénybevételeivel.

A jogvédelmi biztos hangsúlyozta, hogy az ellátottjogi képviselő minden esetben az ellátottjogi képviselőkre vonatkozó hatályos jogszabályoknak, valamint a belső eljárásrendnek megfelelően jár el és kiemelt figyelmet fordít az egészségi vagy mentális állapotuk miatt hátrányos helyzetben lévő ellátott személyekre.

4.5. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület Nyugat-Dunántúli Régiója ügyvezetőjének válasza

Az egyes szakosított szociális ellátásokat nyújtó engedélyesek fenntartói feladatainak ellátását – erre vonatkozó keretmegállapodás alapján – az EMMI egyetértésével, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület (a továbbiakban: MMSz) vette át. Jogszabályi felhatalmazás alapján, az országos szinten megvalósuló fenntartóváltás egyik lépéseként kerültek – több más szociális intézmény mellett – a VMSZO intézményei is a MMSz fenntartásába 2021. július 1-től. A Szocvtv. és az egyházak szociális és gyermekvédelmi ellátások terén betöltött szerepének megerősítéséről szóló 2020. évi XXVIII. törvény vonatkozó rendelkezései alapján az Egyesület, mint fenntartó ellátási szerződés keretében vállalta, hogy biztosítja az Intézményben ellátott személyek számára a fogyatékos személyek otthona, a fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthona szakosított szociális ellátást, valamint a fejlesztő foglalkoztatást. A fenntartóváltás célja a szociális feladatok minél magasabb színvonalú ellátása, az egyházi szeretetszolgálati tevékenység hagyományainak és tapasztalatainak felhasználásával.

Jelenleg a legfontosabb teendőjüknek azt tekintik, hogy az ellátást, az intézményi működést, annak minden szegmensére kiterjedően zökkenőmentesen, zavartalanul, folyamatosan és megfelelő színvonalon biztosítsák. Ahhoz, hogy rövid vagy hosszú távon tervezni tudjanak, teljeskörűen meg kell ismerniük az Intézmény adottságait, erőforrásait, az ott élők és hozzátartozóik igényeit, a munkatársak elképzeléseit. Ezt követően, az első hetek, hónapok tapasztalatai alapján tudnak rövid, illetve hosszabb távon tervezni. A megalapozott tervezéshez szükséges a kiszámítható intézményi költségvetés, amelyet szintén csak lezárt időszak tényadatai alapján lehet megismerni. A tervezési folyamatokba be tervezik vonni az érdekképviselőket keresztül az ellátott személyeket, a törvényes képviselőiket és az Intézmény munkatársait is.

Az intézményi férőhely kiváltás lehetősége is a hosszú távú tervezés körébe tartozik. Megvizsgálják az ellátott személyek és a konkrét lehetőségek oldaláról is a gyakorlati megvalósíthatóság feltételeit. Munkatársaik folyamatosan figyelemmel kísérik és ismerik a szociális ellátásokra vonatkozó aktuális jogi és szakmai előírásokat, amelyeket maradéktalanul betartanak. Biztosítani kívánják az egységes módszertani alapokon nyugvó, magas színvonalú szakmai munkát, az MMSz-re jellemző humánus értékrendet mindegyik intézményben, így az állami fenntartótól átvett intézményekben is.

5. A vizsgálat megállapításai

5.1. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. A törvény 18. § (1) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint közigazgatási vagy *közszolgáltatást végző szerv*, hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Ajbt 18.§ (2) bekezdés a) pontja rögzíti, hogy közszolgáltatást végző szerv – függetlenül attól, hogy milyen szervezeti formában működik – az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó, illetve e feladat ellátásában közreműködő szerv.

A Fot. 4. § fb) pontja értelmében *közszolgáltatás az állam által fenntartott intézmény által nyújtott szociális ellátás*, így az ellátást biztosító szociális bentlakásos intézmények közszolgáltatást végző szervnek minősülnek a vizsgálati jogosultságom tekintetében.

Az Ajbt. 1. § (3) bekezdése leszögezi továbbá, hogy a biztos tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére. A *preventív alapjogvédelemre is hangsúlyt helyező ombudsmani gyakorlat* alapján az alapvető jogok biztos mandátuma keretei között marad akkor, amikor az alapjogi aspektusú vizsgálatokhoz nélkülözhetetlen módon, eljárása keretében, a konkrét alapjogsérelmek és ezen alapuló panaszok megelőzése érdekében áttekinti a releváns jogi szabályozást, feltérképezi és jelzi a jogalkotásért felelős szervek irányába a felmerülő aggályokat.

5.2. Az alapvető jogok tekintetében

Az alapvető jogok biztos a egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi teszteket.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*. Ugyanakkor a testület a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatának indokolása során azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény negyedik módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi éllel

mondta ki azt, hogy „az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybíróági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetők legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdésében, valamint az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 2. § (1) bekezdésének, 70/A. § (1) bekezdésének és 70/F. § (1) és (2) bekezdésének szövegével, akkor abból az állapítható meg, hogy a jelen vizsgálat tárgyát képező jogállamiság elve, az emberi méltósághoz való jog, az egyenlő bánásmód követelménye, tekintetében nem hoz olyan változást az Alaptörvény szövege, amely a korábbi alkotmánybíróági gyakorlat elvetését, tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybíróági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind az azt követően hozott határozataiban, azok indoklásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. Kiemelendő emellett, hogy az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése külön is tartalmazza, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

5.2.1. Az emberi méltósághoz való jog

Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A korábban irányadó és az Alaptörvény hatályba lépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybíróági gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit.⁷

5.2.2. A fogyatékossgal élő személyek védelme

Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése rögzíti, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a *fogyatékossgal élőket*. Az Alaptörvény tehát az időseket és a fogyatékossgal élőket gondoskodásra szoruló és külön védelmet igénylő csoportként emeli ki. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében rögzített a hátrányos

⁷ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat

megkülönböztetés általános tilalma alóli kivételt jelent az Alaptörvény idézett rendelkezése, amelyek alapján Magyarország az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedéseket is tesz. E rendelkezés értelmében az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlőtlenség felszámolása érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett. Az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, betegség, testi fogyatékoság) okán sajtós, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás *nem fakultatív feladat*: az állam köteles hatékony lépéseket tenni az eredendő, súlyosan egyenlőtlen helyzet felszámolására. Az alkotmánybíróági esetjog szerint az állam szabadságot élvez abban, hogy milyen módon, milyen jogi, normatív és anyagi eszközökkel teljesíti az esélyegyenlőség előmozdítására vonatkozó alkotmányos kötelezettségét, mint államcél: e körben mérlegelni lehet az eszközök megválasztásában az állam teherbíró képességét.

5.2.3. A hátrányos megkülönböztetés tilalma, a fogyatékosokkal élők védelme

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése továbbá előírja, hogy Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, a XV. cikk (5) bekezdése emellett külön is kiemeli, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybíróági gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíróóság két mércét alkalmazott. Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítéltető meg. Bár az Alkotmány – ahogyan az Alaptörvény is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltotta a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybíróóság szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre.

Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése szerint Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése rögzíti, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a *fogyatékosokkal élőket*. Az Alaptörvény tehát az időseket és a fogyatékosokkal élőket gondoskodásra szoruló és külön védelmet igénylő csoportként emeli ki. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében rögzített a hátrányos megkülönböztetés általános tilalma alóli kivételt jelent az Alaptörvény idézett rendelkezése, amelyek alapján Magyarország az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedéseket is tesz. E rendelkezés értelmében

az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlőtlenség felszámolása érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett. Az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, betegség, testi fogyatékoság) okán sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás *nem fakultatív feladat*: az állam köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően, súlyosan egyenlőtlen helyzet felszámolására. Az alkotmánybíróági esetjog szerint az állam szabadságot élvez abban, hogy milyen módon, milyen jogi, normatív és anyagi eszközökkel teljesíti az esélyegyenlőség előmozdítására vonatkozó alkotmányos kötelezettségét, mint államcél: e körben mérlegelni lehet az eszközök megválasztásában az állam teherbíró képességét.

5.2.4. A nemzetközi emberi jogi kötelezettségek érvényesítése

Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése értelmében Magyarországnak a nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítani kell a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját, jelen esetben azt, hogy a magyar jogi szabályozás megfeleljen az Egyezmény által felállított és a Bizottság által jelzett kötelezettségeknek. Ebbe nemcsak az tartozik bele értelemszerűen, hogy a jogrendszerben nem maradhatnak olyan szabályok, amelyek nem egyeztethetőek össze az Egyezmény rendelkezéseivel, hanem az is, hogy ahol szükséges, ott a jogalkotó érdemi és hatékony lépéseket tegyen a hiányzó szabályozás megalkotása érdekében. Az Egyezmény 4. cikke értelmében általános kötelezettségek körébe tartoznak a következők

1. A részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékosággal élő személy számára, a fogyatékoság alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. Ennek érdekében a részes államok vállalják, hogy:

a) meghoznak minden megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedést a jelen Egyezményben foglalt jogok végrehajtása érdekében;

b) megtesznek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékosággal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében;

c) figyelembe veszik a fogyatékosággal élő személyek emberi jogainak védelmét és előmozdítását valamennyi politika és program során;

d) tartózkodnak minden olyan cselekedetben és gyakorlatban való részvételtől, amely nem összeegyeztethető a jelen Egyezménnyel, és biztosítják, hogy a hatóságok és közintézmények a jelen Egyezménnyel összhangban tevékenykedjenek;

e) minden megfelelő intézkedést meghoznak bármely személy, intézmény vagy magánvállalkozás által a fogyatékoság alapján történő hátrányos megkülönböztetés felszámolása érdekében;

2. Tekintettel a gazdasági, társadalmi és kulturális jogokra minden részes állam vállalja, hogy a rendelkezésre álló erőforrásai felső határáig, és, szükség esetén, a nemzetközi együttműködés keretében, intézkedéseket tesz e jogok teljes megvalósításának fokozatosan történő elérése érdekében, fenntartás nélkül, a nemzetközi joggal összhangban, a jelen Egyezményben foglalt kötelezettségek haladéktalan alkalmazására.

4. A jelen Egyezményben semmi nem értelmezhető úgy, mint ami befolyásolja a részes állam jogának, vagy az adott részes állam vonatkozásában hatályos nemzetközi jognak a fogyatékosággal élő személyek jogainak hatékonyabb szabályozását biztosító rendelkezéseit. A jelen Egyezményben részes államok joga, szerződése, szabályozása vagy szokásai által elismert, vagy tartalmazott emberi jogok és alapvető szabadságok nem korlátozhatók vagy csorbíthatók arra hivatkozással, hogy a jelen Egyezmény az adott jogokat, vagy szabadságokat nem, vagy csak kisebb mértékben ismeri el.

A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés⁸ 31. cikke értelmében a szerződést jóhiszeműen, kifejezéseinek szövegösszefüggésükben szokásos értelme szerint valamint *tárgya és célja figyelembevételével kell értelmezni*. A fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény 1. cikke értelmében *az Egyezmény célja* valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő gyakorlásának előmozdítása, védelme és biztosítása valamennyi fogyatékosággal élő személy számára, *és a velük született méltóság tiszteletben tartásának előmozdítása*. Az Egyezmény alapelvei között elsőként említi továbbá, hogy *a fogyatékosággal élő személyeket is megilleti a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét*.⁹ Ebből következően a jelentés tartalmában az emberi méltóság alapjogi védelmének primátusából vezeti le a fogyatékosággal élő személyeket megillető további és felhívott alapjogok érvényesülésének problémáit.

Mindehhez kapcsolódóan szeretném kiemelni, hogy a fogyatékoságtudomány szakértői szerint paradigmaváltást jelent az Egyezmény elfogadása. Nagy előrelépést jelentett a fogyatékosággal élő személyek jogainak orvosi szemléletéről a szociális szemléletre való áttérés, azonban ezt követte *az újabb lépés: az emberi jogi megközelítés alapján való gondolkodás*. Az emberi jogi szemlélet lényege az inkluzív (az alany autonómiájának a szociális közegben való érvényesülése) és szubsztanciális (lényegi, a fogyatékos embert, mint az emberi jogok alanyát, és nem tárgyát szem előtt tartó) gondolkodásmód.¹⁰

Az ombudsman alkalmas arra, hogy a maga semleges és kiegyensúlyozó, közvetítő szerepével, illetve a kizárólag az alapjogvédelemre fókuszáló tevékenységével, az ENSZ nemzeti emberi jogi intézményeként valós tartalmat adjon a CRPD-ben foglaltaknak. Annak az Egyezménynek, amely korszakalkotó módon – a nemzetközi emberi jogi standardoknak is megfelelően – további előrelépéseket generál a fogyatékosággal élő emberek alapvető emberi jogainak érvényesülésében.

5.3. Az ügy érdeme tekintetében

5.3.1. Önálló-életvitel – közösségbe való befogadás – lakhatási forma megválasztása

Amint azt több korábbi ombudsmani jelentés¹¹ is rögzítette, jelen ügy kapcsán is fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a bentlakásos intézményi lét ugyan számos esetben megoldást jelenthet a rászoruló személyek hétköznapi élete tekintetében, azonban olyan kiszolgáltatott

⁸ Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejű rendelet

⁹ ENSZ Egyezmény 3. cikk a) pont

¹⁰ Theresia Degener, az ENSZ Fogyatékosügyi Bizottságának alelnöke, az ENSZ Egyezmény kidolgozásának aktív résztvevője; 2013. január, Trier, Academy of European Law

¹¹ AJB 1195/2017, AJB 816/2021. számú jelentések

helyzet is, amelyben több – a Hivatalomhoz érkező, a bentlakásos szociális intézményekben tapasztalt ellátási körülményeket sérelmező panaszbeadványok alapján – vizsgált és kifogásolt tény elfogadhatatlan. *Ezt igazolja a fogyatékos személyek jogait illetően bekövetkezett paradigmaváltás is, amely a nagy létszámú bentlakásos intézményi férőhelyek kiváltási folyamatát is elindította Magyarországon. A kiváltási folyamat kapcsán a lakóotthonok mellett olyan közösségi alapú támogatási és szolgáltatási központoknak/gyűrűknek kell elérhetővé válniuk, amelyek alapján a fogyatékos személyek élete nem a bentlakásos intézményekre korlátozódik, hanem az őket körülvevő befogadó és elfogadó közösség tevékeny résztvevői lehetnek.*

Az alapvető jogok gyakorlati megvalósulása értelmében tehát a nagy létszámú intézmények létjogosultsága a múlté: minden fogyatékos személy alapvető joga és jogos érdeke az önálló életvitel, a közösségi életben való aktív részvétel. A CRPD, valamint a Fot. felelősségrendszere is ezt támasztja alá, amikor állami kötelezettségként rögzítik azon szolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférését, amelyek a fogyatékos személyek számára alternatívát jelentenek a nagy létszámú, „zárt” intézményi léttel szemben.

Az intézményi férőhely kiváltás folyamata mindennapjaink aktuális és sürgető feladata, az intézményben élő több ezer ellátott személy részére pedig – a minden embert egyenlő mértékben megillető, veleszületett emberi méltóság alapján – az esély a méltó emberi létre.¹²

A CRPD önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról szóló 19. cikke értelmében az Egyezményben részes államok elismerik a fogyatékosokkal élő személyek egyenlő jogát a közösségben való élethez és másokkal egyenlő szabad döntéshez való jogát; minden szükséges és hatékony intézkedést megtesznek annak érdekében, hogy a fogyatékosokkal élő személyek teljes mértékben élvezhessék e jogaikat és a teljes közösségi befogadást és részvételt, beleértve a következők biztosítását:

- a) a fogyatékosokkal élő személyeknek *másokkal azonos alapon lehetőségük van lakóhelyüknek és annak megválasztására, hogy hol és kivel élnek együtt, és nem kötelezhetőek bizonyos megszabott körülmények között élni;*
- b) a fogyatékosokkal élő személyek számára *hozzáférési lehetőséget biztosítanak többféle otthoni, intézményi és egyéb közösségi támogató szolgálathoz, beleértve azt a személyes segítséget, mely a közösségben éléshez és a közösségbe történő beilleszkedéshez, valamint a közösségtől való elszigetelődés és kirekesztődés megelőzése céljából szükséges;*
- c) a mindenki számára nyújtott közösségi szolgáltatások és létesítmények azonos alapon hozzáférhetőek a fogyatékosokkal élő személyek számára is, és igényeikhez igazítottak.

A Fot. 17. §-a kimondja, hogy a fogyatékos személynek joga van a fogyatékoságának, személyes körülményeinek megfelelő – családi, lakóotthoni, intézményi – lakhatási forma megválasztásához. A fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó, 50 főnél nagyobb férőhelyszámú szociális intézmények kiváltására a következők szerint kerül sor: 2013. december 31-éig legalább 1500 fő fogyatékos és pszichiátriai beteg személynek ellátást nyújtó intézményi férőhely kiváltásához az európai uniós társfinanszírozással megvalósuló fejlesztési programok nyújtanak támogatást; az ekképpen kiváltásra nem kerülő intézményi

¹² AJB 288/2021. számú jelentés

férőhelyek kiváltására a Kormány által meghatározott rendben kerül sor. A kiváltást a CRPD 19. cikkében meghatározottak figyelembevételével kell végrehajtani.

A Fot. fenti szakaszához fűzött indokolás értelmében Magyarország 2007-ben fogadta el a CRPD-t, *amelynek 19. cikke új alapokra helyezi a fogyatékos személyek önálló életviteléről, illetve lakóhelyének megválasztásáról való gondolkodást. Ennek alapján a fogyatékos személyek esetében is az olcsóbb családban maradási, illetve az önálló lakásban vagy lakóotthonban élést, illetve az ezeket elősegítő közösségi alapú szolgáltatásokat (szociális alapszolgáltatások) kell előnyben részesíteni a drágább, tömegméretű bentlakásos intézményi ellátással (szociális szakellátással) szemben. Míg a mai rendszerben bizottság dönt arról, hogy a fogyatékos személynek hol kell élnie, addig az új értékrend alapján ezt a döntést a fogyatékos személy hozza meg. Ezt az irányvonalat erősítik az EU fogyatékosügyi politikai dokumentumai is.* Hasonló átalakítást hajtottak már végre Svédországban, Norvégiában, és ilyen átalakítás van folyamatban – uniós források terhére – Bulgáriában és Csehországban. A fentiek érdekében a rendelkezés megakadályozza a nagyobb létszámú szociális intézmények további növekedését; rögzíti továbbá, hogy 2011. január 1-jét követően új, fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú férőhelye csak lakóotthoni formában hozható létre.

Az OFP Lakhatás címszóval ellátott 7.2. alpontja szerint a fogyatékos személyek lakhatásával kapcsolatos döntések és programok tervezése és végrehajtása során különös súllyal kell figyelembe venni az önrendelkezés és a társadalmi integráció alapelvét.

Az erről szóló kormányzati stratégia alapján folytatni szükséges a fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltását, hangsúlyt fektetve a kiváltással érintett személyek és intézmények felkészítésére, tájékoztatására, támogatására, egyebek mellett a kiváltást támogató mentorhálózat bővítése útján. Ezzel párhuzamosan fontos fejlesztési irány a támogatott lakhatás elterjesztését szolgáló fejlesztések indítása, a kapcsolódó jó gyakorlatok felhasználásával, tapasztalati szakértők bevonásával.

A Szocvtv. 75. § (1) bekezdése értelmében támogatott lakhatás a fogyatékos személyek, a pszichiátriai betegek – ide nem értve a demens személyeket – és a szenvedélybetegek részére biztosított ellátás, amely az életkornak, egészségi állapotnak és önellátási képességnek megfelelően, az ellátott önálló életvitelének fenntartása, illetve elősegítése érdekében biztosítja a lakhatási szolgáltatást; az önálló életvitel fenntartása, segítése érdekében a mentálhigiénés, szociális munka körébe tartozó és egyéb támogató technikák alkalmazásával végzett esetvitelt; a közszolgáltatások és a társadalmi életben való részvételt segítő más szolgáltatások igénybevételeiben való segítségnyújtást; az ellátott komplex szükségletfelmérése alapján, erre vonatkozó igény esetén a felügyeletet, az étkeztetést, a gondozást, a készségfejlesztést, a tanácsadást, a pedagógiai segítségnyújtást, a gyógypedagógiai segítségnyújtást, a szállítást, a háztartási vagy háztartást pótló segítségnyújtást.

Az SzCsM rendelet pedig rendelkezik a támogatott lakhatás részletszabályairól,

Az intézményi férőhely-kiváltási folyamatot nagy mértékben támogatná az akadálymentes lakhatási megoldások elérhetősége, a közösségi alapú támogató szolgálatok kialakítása, valamint a szociális alapszolgáltatások kapacitásának növelése; ezek

szükségességét egyrészt az OFP is rögzíti a 7.2. pontjában, másrészt pedig az önálló életvitel és közösségi befogadás akadályaként detektálja több korábbi ombudsmani jelentés.¹³

5.3.2. Tárgyi és személyi feltételek az ügyben érintett Intézményben

A kapott tájékoztatások alapján az Intézmény a férőhelyek kialakításával kapcsolatos jogszabályi előírásoknak csak részben felel meg. A lakószobákban az egy ellátott személyre legalább hat négyzetméternyi terület a műemlék jelleg miatt a kastély épület 1 lakószobájában nem biztosított, 3 lakószobában pedig 4 főnél több lakó él.¹⁴ Ez utóbbit erősítette meg a 2019. évi fenntartói ellenőrzés is, amely rögzítette, hogy a szakmai jogszabályoknak való megfelelés érdekében törekedni kell a nagy létszámú szobák megszüntetésére.

Az Intézményben egyre több a felújításra szoruló helyiség, ennek következtében funkcionális megfelelőségük csökkent. Itt kiemelendő, hogy a főbejárat feletti terasz felújítása kifejezetten indokolt, a terasz annak beázása miatt – ugyanis azon túl, hogy az rendeltetésszerűen nem használható – veszélyezteti, használhatatlanná teszi az alatta lévő helyiségeket. A 2004-ig felújított vizesblokkok pedig elhasználódtak, a burkolat alatti szigetelés átengedi a vizet, ez a szomszédos falak vizesedését okozza.

Az illetékes Népegészségügyi Osztály 2020. július 1-ellenőrzése rögzítette, hogy az Intézményben a heverők nagyon elhasználódtak több osztályon, besüllyedt, sérült felületűek, mindez higiénés szempontból is kedvezőtlen a tisztántartás vonatkozásában. A szociális helyiségek (fürdők, mosdók, WC-k) szintén felújításra szorulnak a nagyfokú igénybevétel miatt. A fürdőkádak felülete kopott, sérült, megfelelő fertőtlenítésük ebben az állapotban nem biztosítható. A B1 osztályon lévő (az ellenőrzés idején használaton kívüli) nővérszoba, valamint 4 lakószoba vizes, salétromos falfelületeinek a javítása is indokolt.

Már a 2019. évi fenntartói szakmai ellenőrzés feltárta, hogy a szakmai létszámhiány problémákat okoz az ellátásban, és az üres álláshelyek feltöltése érdekében indokoltnak tartják az Intézmény ellátási területének kiszélesítését. A 2020. évi szakmai ellenőrzés jegyzőkönyve továbbra is folyamatosan fennálló problémaként rögzítette a dolgozói létszámhiányt, amely a járványhelyzetben a további távollétek miatt időnként kritikus helyzetet okozott az Intézményben. Ezt támasztja alá az SZGYF Központba érkezett rendkívüli események belső vizsgálatainak eredménye is, miszerint a koronavírus fertőzésben elhunyt ellátottak haláleseténél nemcsak a fertőzés miatti legyengült egészségi állapot, hanem ápolási, gondozási hiányosságok is az ellátottak halálához köthetők.

A fentiek alapján megállapítható, hogy mind a tárgyi, mind pedig a személyi feltételeket illetően súlyos hiányosságok álltak fenn az Intézményben már 2019 óta. Mindezt a vizsgált időszakban folytatott fentebb már ismertetett hatósági és fenntartói ellenőrzések

¹³ Lásd. AJB 1572/2021., AJB 1893/2021. számú jelentések

¹⁴ SzCsM rendelet 41. § 41. § (4) bekezdés a)-b) pontjai értelmében a bentlakásos intézmény akkor alkalmas gondozási feladatok ellátására, ha a) a lakószobában egy ellátottra legalább hat négyzetméternyi lakóterület; b) tíz ellátottra legalább egy fürdőkád vagy zuhanyzó, valamint nemenkénti illemhely jut és biztosított a folyamatos fűtés- és melegvíz-szolgáltatás.

SzCsM rendelet 42. § (1) bekezdés szerint, ha e rendelet másként nem rendelkezik, a bentlakásos intézményi lakószobában legfeljebb négy személy helyezhető el. Négynél több személyt egy lakószobában csak kivételesen indokolt esetben, valamint soron kívüli elhelyezésre vonatkozó igény esetén lehet elhelyezni, figyelemmel az Szt. 92/K. § (5) bekezdésében megállapított korlátra.

megállapításai is dokumentálhatóan igazolják, utalva egyben arra, hogy a hiányosságok az ellátás megfelelő minőségét nem garantálják.

2021. július 1-től az Intézmény a MMSz fenntartásába került azzal a céllal, hogy az intézményi ellátást minél magasabb színvonalon, az egyházi szeretetszolgálati tevékenység hagyományainak és tapasztalatainak felhasználásával biztosítsák. Az MMSz munkatársai az igények és a szükségletek felmérése után tudnak rövid és hosszú távú terveket konkretizálni.

Fontosnak tartom ugyanakkor hangsúlyozni, hogy az új tárgyi eszközök beszerzése és a felújítási munkálatok elvégzése alapvetően költségvetési kérdésekre korlátozódik, míg a szakmai dolgozói létszám biztosítása összehangolt és átfogó, központi intézkedéseket igényel. Az ápoló-gondozói szakma mind anyagi, mind pedig szakmai megbecsülése, elismerése egyben hozzájárul adott esetben az intézményi férőhely-kiváltási folyamat humán-erő-forrás igény kielégítéséhez, a program mielőbbi megvalósulásához is.

Álláspontom szerint az Intézményben a fentiekben rögzített tárgyi és személyi feltételekben fennálló hiányosságok az ellátott személyek tekintetében a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogvatékossággal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben a visszásságot okoz, továbbá nem felel meg a CRPD 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeknek sem.

5.3.3. Járványhelyzet kezelése az Intézményben

Valamennyi, a vizsgálat során megkeresett szerv részletesen tájékoztatott a vizsgált időszakban a járványhelyzet miatt az Intézményben bevezetett és alkalmazott védelmi intézkedésekről. A kapott tájékoztatások alapján az Intézmény munkatársai a mindenkor hatályos központi előírások és útmutatók szerint jártak el; ezt a Kirendeltség a rendszeresen elrendelt önellenőrzésekkel igyekezett nyomon követni, ösztönözve az Intézményt arra, hogy a járvány elleni védekezés folyamatos legyen. Az illetékes Népegészségügyi Osztály ellenőrzései ugyanakkor hiányosságokat (izolációs helyiségben nem állt rendelkezésre fürdőszoba és külön WC-blokk, a COVID-19 gyanús és/ vagy fertőzött személyek ellátáshoz nem elegendő gumikesztyű) tártak fel az Intézmény járványhelyzet kezelési tevékenységével összefüggésben; a szakfelügyeleti ellenőrzésről készült jegyzőkönyvben rögzítettek figyelembevételére hívta fel a fenntartót a működést engedélyező hatóság.

Vitathatatlan tény, hogy a járványhelyzet olyan rendkívüli terhet ró a szociális ellátórendszerre – különös tekintettel a nagy létszámú bentlakásos intézményekre –, amely súlyos következményekhez vezetett. Ezt igazolja a 2020. évi szakmai ellenőrzés is, amely rögzítette, hogy az eleve kevés dolgozói létszám mellett a kialakult járványhelyzettel járó további távollétek időnként kritikus helyzetet teremtettek az Intézményben. Az SZGYF Központba érkezett rendkívüli események belső vizsgálatainak eredménye szerint pedig a koronavírus fertőzésben elhunyt ellátottak haláleseténél nemcsak a fertőzés miatti legyengült egészségi állapot, hanem ápolási, gondozási hiányosságok is hozzájárultak az ellátottak halálához.

Nemzetközi szakértők egyetértenek abban¹⁵, hogy a nagy létszámú bentlakásos intézményekben élő fogyatékossgal élő ellátott személyek – az intézmények méreteiből fakadó diszfunkcionális „sajátosságok” miatt – járványügyi szempontból fokozott veszélynek vannak kitéve. Közös álláspontjuk szerint, ez utóbbi szintén az intézményi férőhely kiváltás mielőbbi végrehajtását indokolja.

Mindebből következően megállapítom, hogy a nagy létszámú bentlakásos szociális intézményi élet diszfunkcionális jellemzőiből (túlzsúfoltság, ápoló és gondozói létszámhiány, tárgyi feltételek hiánya) fakadó méltatlan helyzetek a járványhelyzet indukálta körülmények következtében számos intézményben, így a jelen ügyben érintett Intézményben is fokozódtak, megsokszorozódtak. Mindez, illetve az illetékes Népegészségügyi Osztály szakfelügyeleti ellenőrzése során feltárt hiányosságok az érintett ellátott személyek tekintetében a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékossgal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben a visszásságot okozott, továbbá nem felel meg a CRPD 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeknek sem.

5.3.4. Az Intézménnyel kapcsolatos jelzések kivizsgálása, kapcsolódó intézkedések

A kapott tájékoztatások és a rendelkezésekre bocsátott iratok alapján összességében az Intézménnyel kapcsolatos panaszokat és jelzéseket részletesen kivizsgálták, a szükséges intézkedéseket a hatóságok elrendelték, a vizsgálatok eredményéről a jelzést tevőt tájékoztatták. Mindezek alapján az Intézménnyel kapcsolatos jelzések kivizsgálásával kapcsolatos alapvető joggal összefüggő visszásságra vonatkozó megállapítást nem teszek.

6. Összegzés

A vizsgált fogyatékossgal élő személyeket gondozó szociális bentlakásos otthonnal kapcsolatban kapott tájékoztatások és a rendelkezésekre bocsátott iratok alapján mind a tárgyi, mind pedig a személyi feltételeket illetően 2019 óta súlyos hiányosságok állnak fenn az Intézményben. Mindezt a vizsgált időszakban folytatott hatósági és fenntartói ellenőrzések megállapításai dokumentálhatóan igazolták, utalva egyben arra, hogy a hiányosságok nem garantálják az ellátás megfelelő minőségét.

2021. július 1-től az Intézmény a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület fenntartásába került azzal a céllal, hogy az intézményi ellátást minél magasabb színvonalon, az egyházi szeretetszolgálati tevékenység hagyományainak és tapasztalatainak felhasználásával biztosítsák. Az Egyesület munkatársai az igények és a szükségletek felmérése után tudnak rövid és hosszú távú terveket konkretizálni.

Álláspontom szerint az Intézményben már 2019-ben detektált tárgyi és személyi feltételekben fennálló hiányosságok az ellátott személyek tekintetében súlyos alapjogi

¹⁵ A CRPD részes államainak 13. ülése az idős fogyatékossgal élő emberek jogairól és igényeiről témában, 2020.december 13.; Validity szervezet jelentése a bentlakásos szociális intézményekben élő fogyatékos személyek helyzetéről a járványhelyzetben, elérhető: <https://validity.ngo/2020/10/22/covid-19-disability-rights-monitor-report-highlights-catastrophic-global-failure-to-protect-the-rights-of-persons-with-disabilities/>

visszásságokat eredményeztek. Nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy a járványhelyzet olyan rendkívüli terhet ró a szociális ellátórendszerre – különös tekintettel a nagy létszámú bentlakásos intézményekre –, amely súlyos következményekhez, elkerülhető halálesetekhez vezetett. A nagy létszámú bentlakásos szociális intézményi élet diszfunkcionális jellemzőiből (túlzsúfoltság, ápoló és gondozói létszámhiány, tárgyi feltételek hiánya) fakadó méltatlan helyzetek a járványhelyzet indukálta körülmények következtében számos intézményben, így a jelen ügyben érintett Intézményben is fokozódtak, megsokszorozódtak.

7. Intézkedéseim

A jelentésemben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásságok orvoslása, illetve jövőbeni bekövetkezésük lehetőségének a megelőzése érdekében

1. Fenntartom az AJB-1893/2021. számú jelentésben az Ajbt. 31. § -a alapján tett, az *emberi erőforrások miniszterének javasolt ajánlásomat*, amely szerint kérem, hogy támogassa a közösségi alapú támogató szolgáltatások fejlesztését annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek lakókörnyezetükben minél önrendelkezőbb életet élhessenek;
2. az Ajbt. 32. § -a alapján felkérem a *Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület Nyugat-Magyarországi Regionális Központ ügyvezetőjét*, hogy
 - a fenntartói intézkedések meghatározása során fordítsanak kiemelt figyelmet a korábbi fenntartói ellenőrzések megállapításaira és javaslataira is;
 - lehetőség szerint kezdeményezzék az Intézménynek a férőhely-kiváltási programban való mielőbbi részvételét.

Budapest, 2021. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos